

Kurz pátého rodu

*Genderově neutrální vyjadřování
pro jazyk český*

Singularis

Proč pátý rod?

Určitě to znáte. Potřebujete mluvit o sobě či o dalších lidech, ale žádný z mluvnických rodů českého jazyka se vám nehodí nebo neznáte gender/pohlaví těch lidí a nechcete je urazit připsáním nesprávného.

A tak se zoufale vyhýbáte minulému času,
názvům osob, zájmenům třetí osoby, trpnému
rodu sloves... a vypadá to hrozně.

Nyní už nemusíte! Řešením pro tyto situace je
pátý rod, nadstavba českého jazyka pro
genderově neutrální vyjadřování.

Úvod: mluvnické rody v češtině

Čeština má čtyři rody: (mužský) životný, (mužský) neživotný, ženský a střední.

životný	neživotný	ženský	střední	pátý
ten zajíc (on)	ten hrad (on)	ta vdova (ona)	to dvojče (ono)	
ti zajíci (oni)	ty hrady (ony)	ty vdovy (ony)	ta dvojčata (ona)	

Rody mužské po většinu historie češtiny tvořily společně jeden rod — rod mužský, proto jsou tak někdy označovány i dnes.

Problém je, že když jde o osoby, existují ve společnosti živé a silné stereotypy:

on = muž

ona = žena

ono = věc, popř. nanejvýš nemluvně

Úvod: mluvnické rody v češtině

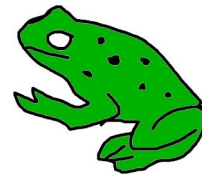
Stereotypům se vyhnete použitím rodu pátého, s nímž žádné stereotypy spojeny nejsou a být nemají.

      	 	 	 	
životný	neživotný	ženský	střední	pátý
ten zajíc (on)	ten hrad (on)	ta vdova (ona)	to dvojče (ono)	tan studenx (onu)
ti zajíci (oni)	ty hrady (ony)	ty vdovy (ony)	ta dvojčata (ona)	ty studenxe (one)

Rod pátý specificky neznačí žádnou skupinu osob, ale zahrnuje rovnou měrou všechny, fyzické i právnické, soukromoprávní i veřejnoprávní, svéprávné i nesvéprávné, dospělé i děti, vylučuje však zvířata a věci (přesněji „neosoby“).

Pátý rod o vás či nich neřekne, co jste/jsou zač, ale ani vás nedegraduje na věc či zvíře.

Úroveň 1: začátečnick (lekce 1 až 8)

V této části kurzu se naučíte minimální základy pro zvládnutí základní komunikace.

Většina lekcí bude založena na srovnání rodu pátého s rodem ženským
a rodem m. životným.

Lekce 1: Zájmena a čas minulý

Osobní zájmeno 3. osoby pátého rodu zní v jednotném čísle „onu“, v množném „one“. V příčestí minulém i trpném se použije -u v čísle jednotném a -e v čísle množném.

m. životný	pátý	ženský
Pečoval jsem o dítě.	Pečovalu jsem o dítě.	Pečovala jsem o dítě.
Pečovali jsme o dítě.	Pečovale jsme o dítě.	Pečovaly jsme o dítě.
On pečoval o dítě.	Onu pečovalu o dítě.	Ona pečovala o dítě.
Byl jsem tam trpěn .	Bylu jsem tam trpěnu .	Byla jsem tam trpěna .
Byli jsme tam trpěni .	Byle jsme tam trpěne .	Byly jsme tam trpěny .
Oni tam byli trpěni .	One tam byle trpěne .	Ony tam byly trpěny .

Lekce 1 / procvičení

Doplňte koncovky sloves: (na následujícím snímku bude řešení)

- Onu mě včera naučil____ pátý rod.
- Ona navštívil____ moje oblíbené kino.
- (One) Už mi připojil____ teplou vodu.
- To musel____ být onu!
- Na sraz mě pozval____ on.

Lekce 1 / procvičení

Doplňte koncovky sloves:

- Onu mě včera naučilu pátý rod.
- Ona navštívila moje oblíbené kino. (*není pátý rod — jde o rod ženský*)
- (One) Už mi připojile teplou vodu. (*zájmeno 3. osoby nemusí být vyjádřeno*)
- To muselu být onu!
- Na sraz mě pozvalu on. (*není pátý rod — jde o rod m. životný*)

Lekce 2: Jednotné č. podst. jmen

- Všechna skloňovaná podstatná jména pátého rodu končí v prvním pádě čísla jednotného -x, vyslovovaným „ks“.
- Podstatná jména tak nekončící buď nejsou pátého rodu, nebo jsou nesklonná
- Většina podstatných jmen končících -x je pátého rodu
 - ne však dříve existující slova jako např. box, sex, komix, mix, syntax, semtex apod.
- Podstatná jména pátého rodu zakončená -x se skloňují podle vzoru „studenx“

Lekce 2: Jednotné č. podst. jmen

„Studenx“ je měkký vzor a jako takový se podobá nejvíc vzorům růže a muž. Tvary jednotného čísla jsou následující:

muž (m. životný)	studenx (pátý)	růže (ženský)
muž	studenx	růž e
bez muž e	bez studenx e	bez růž e
k muž i / muž ovi	ke studenx i	k růž i
pro muž e	pro studenx i	pro růž i
muž i !	studenx i !	růž e !
o muž i / muž ovi	o studenx i	o růž i
s muž em	se studenx em	s růž í

Pro naučení se tohoto skloňování znám dvě pomůcky...

Lekce 2: Jednotné č. podst. jmen

muž (m. životný)	studenx (pátý)	růže (ženský)
muž	studenx	růže
bez muže	bez studenxe	bez růže
k muži / mužovi	ke studenxi	k růži
pro muže	pro studenxi	pro růži
muži!	studenxi!	růže!
o muži / mužovi	o studenxi	o růži
s mužem	se studenxem	s růží

Jedna možnost:

jako pomůcku si řekněte tvar vzoru „růže“:

- 1) je-li „růži“ (s krátkým „-i“), použijte tuto koncovku rovnou (to nastává ve třech pádech ze sedmi);
- 2) jinak si řekněte tvar vzoru „muž“ a použijte jeho koncovku.

Lekce 2: Jednotné č. podst. jmen

muž (m. životný)	studenx (pátý)	růže (ženský)
muž	studenx	růže
bez muže	bez studenxe	bez růže
k muži / mužovi	ke studenxi	k růži
pro muže	pro studenxi	pro růži
muži!	studenxi!	růže!
o muži / mužovi	o studenxi	o růži
s mužem	se studenxem	s růží

Druhá možnost:

- 1) první pád je bez koncovky;
- 2) druhý, třetí a čtvrtý pád mají stejnou koncovku jako „růže“;
- 3) pátý, šestý a sedmý pád mají stejnou koncovku jako „muž“ (až na chybějící variantu -ovi).

Vyberte si, který způsob vám víc vyhovuje.

Lekce 2 / procvičení

Doplňte koncovky tvarů jednotného čísla: (na následujícím snímku bude řešení)

- Nesmíte ven bez doprovodu učitelx____.
- Spolužák____, stůj!
- S učitelx____ nejsou žerty.
- Vidím tam zlodějix____.
- Tu učebnici mi doneslu studentx____.
- Dejte to na stůl ředitelx____.
- O učitelx____ nic nevím.

Lekce 2 / procvičení

Doplňte koncovky tvarů jednotného čísla:

- Nesmíte ven bez doprovodu učitele. (růže → muže → učitele)
- Spolužáki, stůj! (růže → muži → spolužáki)
- S učitelem nejsou žerty. (růží → mužem → učitelem)
- Vidím tam zloději. (růží → zloději)
- Tu učebnici mi donesla studentx. (růže → muž → studentx)
- Dejte to na stůl řediteli. (růží → řediteli)
- O učiteli nic nevím. (růží → učiteli)

Lekce 3: Množné č. podst. jmen

V množném čísle se koncovky vzoru *studenx* shodují se vzorem *růže*; odlišení od ženského rodu zde tedy závisí především na přítomnosti *-x-*.

muž (m. životný)	studenx (pátý)	růže (ženský)	konexe (ženský)
muži / mužové	studenx e	růž e	konex e
bez mužů	bez studenxí	bez růží	bez konexí
k mužům	ke studenxím	k růžím	ke konexím
pro muže	pro studenx e	pro růž e	pro konex e
muži! / mužové	studenx e !	růž e !	konex e !
o mužích	o studenxích	o růžích	o konexích
s muži	se studenx emi	s růž emi	s konex emi

tip: mně se osvědčilo představovat si jako vzor množného čísla cizí slovo „konexe“

Lekce 3 / procvičení

*Doplňte koncovky tvarů **množného** čísla: (na následujícím snímku bude řešení)*

- Ministerstvo školství jmenuje ředitex____ škol.
- Ta kniha je o učitex____ 21. století.
- Vojáx____, stůjte!
- Na škole učí učitex____.
- Bez učitex____ by ve škole neměl kdo vyučovat.
- Rozdejte písemné práce ostatním studenx____.
- S učitex____ nejsou žerty.

Lekce 3 / procvičení

Doplňte koncovky tvarů množného čísla:

- Ministerstvo školství jmenuje ředitexe škol. (růž**e**)
- Ta kniha je o učitexích 21. století. (růž**ích**)
- Vojáxe, stůjte! (růž**e**)
- Na škole učí učitexe. (růž**e**)
- Bez učitexí by ve škole neměl kdo vyučovat. (růž**í**)
- Rozdejte písemné práce ostatním studenxím. (růž**ím**)
- S učitexemi nejsou žerty. (růž**emi**)

Lekce 4: Mladá/mladý/...

V jednotném čísle mají přídavná jména skloňovaná dle vzoru mladý/mladá/mladé/mladau jen tři různé koncovky:

„-au“ pro 1. pád (a 5.), „-ům“ pro 7. pád a „-eu“ pro všechny ostatní.

m. životný	pátý	ženský
Mám hlad. Jsem hladový .	Mám hlad. Jsem hladovau .	Mám hlad. Jsem hladová .
...bez hladovéhobez hladoveubez hladové ...
...pro hladovéhopro hladoveupro hladovou ...
S hladovým není domluvy.	S hladovům není domluvy.	S hladovou není domluvy.

Tip: řekněte si tvar m. životného rodu: mladý → mladau; mladým → mladům; cokoliv jiného (mladého/mladému/mladém) → mladeu.

Lekce 4 / procvičení

Doplňte koncovky tvarů jednotného čísla: (na následujícím snímku bude řešení)

- Bez správn____ učitel____ se nic nenaučíte.
- Mlad____ student____, stůj!
- S přísn____ učitel____ nejsou žerty.
- Vidím tam hbit____ zloděj____.
- Tu učebnici mi donesla nov____ student____.
- Dejte to na stůl ministersk____ předsed____.
- O nov____ učitel____ nic nevím.

Lekce 4 / procvičení

Doplňte koncovky tvarů jednotného čísla:

- Bez správne učitex se nic nenaučíte. (správného → správne)
- Mlada studenx_i, stůj! (správný → mlada; pozor na to, že 5. pád se u přídavných jmen shoduje s 1.)
- S přísným učitexem nejsou žerty. (přísným → mladým)
- Vidím tam hbité zlodějx_i. (hbitého → mladé)
- Tu učebnici mi doneslu nova studenx. (nový → nova)
- Dejte to na stůl ministerskex předsedx_i. (ministerskému → ministerskex)
- O novex učitex_i nic nevím. (novém → novex)

Lekce 5: Mladí/mladé/...

Tvarům „mladí“ (přátelé) a „mladé“ (vdovy) odpovídá v pátém rodě tvar „mladyje“, ostatní pády v množném čísle odpovídají rodu ženskému i m. životnému.

m. životný	pátý	ženský
Jsme mladí .	Jsme mladyje .	Jsme mladé .
...bez mladýchbez mladýchbez mladých ...
...pro mladépro mladépro mladé ...
S mladými je zábava.	S mladými je zábava.	S mladými je zábava.

Tip: vyplatí se říkat si tvar rodu m. životného, protože jeho první/pátý pád „mladí“ je charakteristický; u rodu ženského se 1. pád množného čísla shoduje se 4.

Lekce 5 / procvičení

*Doplňte koncovky tvarů **množného** čísla: (na následujícím snímku bude řešení)*

- Ministerstvo školství bude jmenovat nov____ ředitex____ škol.
- Ta kniha je o znám____ učitex____ 21. století.
- Čestn____ vojáx____, stůjte!
- Star____ učitex____ už na škole přestal____ učit.
- Bez dobr____ učitex____ by byl prospěch žactva mizerný.
- Pomáhejte znevýhodněn____ studenx____.
- S přísn____ učitex____ nejsou žerty.

Lekce 5 / procvičení

*Doplňte koncovky tvarů **množného** čísla:*

- Ministerstvo školství bude jmenovat nové ředite škol. (mladé „muže“; pozor — „mladye“ jen tehdy, když jsou „mladí muži“)
- Ta kniha je o známých učitelích 21. století. (mladých)
- Čestnyje vojáe, stůjte! (mladí → mladyje)
- Saryje učitele už na škole přestále učit. (staří → saryje)
- Bez dobrých učitelí by byl prospěch žactva mizerný. (dobrých)
- Pomáhejte znevýhodněným studentím. (znevýhodněným)
- S přísnými učitelemi nejsou žerty. (přísnými)

Lekce 6: Jarní/...

Zájmena skloňovaná podle vzoru jarní mají v jednotném čísle pátého rodu vždy jen tvar „jarní“, stejně jako v rodě ženském. V množném čísle tato zájmena nerozlišují rod vůbec (takže množné číslo netřeba procvičovat).

m. životný	pátý	ženský
Jsem přece intelligentní.	Jsem přece intelligentní.	Jsem přece intelligentní.
...bez intelligentního...	...bez intelligentní...	...bez intelligentní...
...pro intelligentního...	...pro intelligentní...	...pro intelligentní...
S intelligentním to půjde.	S intelligentní to půjde.	S intelligentní to půjde.
Jsme intelligentní.	Jsme intelligentní.	Jsme intelligentní.

Lekce 6 / procvičení

Doplňte (měkké) koncovky tvarů jednotného čísla: (na následujícím snímku bude řešení)

- Bez letn____ učitex____ by nešlo otevřít letní školu.
- Inteligentn____ studenx____, stůj!
- S parn____ inženex____ nejsou žerty.
- Vidím tam populárn____ zlodějix____.
- Ten dopis mi doneslu poštovn____ doručovatex____.
- Předložte ten návrh bankovn____ reguláttox____.
- O školn____ inspekttox____ nic nevím.

Lekce 6 / procvičení

Doplňte (měkké) koncovky tvarů jednotného čísla:

- Bez letní učitex by nešlo otevřít letní školu.
- Inteligentní studenxi, stůj!
- S parní inženexem nejsou žerty.
- Vidím tam populární zlodějixi.
- Ten dopis mi doneslu poštovní doručovatex.
- Předložte ten návrh bankovní regulátoxi.
- O školní inspektoxi nic nevím.

Lekce 7A: On/ona/...

Už zřejmě víte o zájmenu „onu“. Nyní se ho naučíme skloňovat. Nejjednodušší jsou 6. a 7. pád, které mají oba jednotný tvar „ním“ (shodný se 7. pádem rodu m. životného).

m. životný	pátý	ženský
To udělal on !	To udělalu onu !	To udělala ona !
Promluvíme o něm .	Promluvíme o ním .	Promluvíme o ní .
Promluvíme s ním .	Promluvíme s ním .	Promluvíme s ní .

Lekce 7B: ho/mu/jí/ji...

Ve 2., 3. a 4. pádě je to složitější. Zájmeno má vždy dva tvary:

dvojslabičný je plnohodnotný a skládá se z jedné slabiky z tvaru zájmena „ona“ a jedné z tvaru zájmena „on“;

jednoslabičný se používá jen v situacích, kdy se v rodě m. životném použijí tvary „ho“ a „mu“, má jim odpovídající tvary „hy“ a „mí“.

m. životný	pátý	ženský
Bez něho to nezvládnou. Není ho tu.	Bez ního to nezvládnou. Není hy tu.	Bez ní to nezvládnou. Není jí tu.
Zajdu k němu na návštěvu. Dej mu to.	Zajdu k nimu na návštěvu. (Zajdu k nímu na návštěvu.) Dej mí to.	Zajdu k ní na návštěvu. Dej jí to.
Mám pro něho dárek. Navštívím ho .	Mám pro niho dárek. Navštívím hy .	Mám pro ni dárek. Navštívím ji .

Lekce 7 / procvičení

Doplňte zájmena 3. osoby jednotného čísla páteho r.: (na následujícím snímku bude řešení)

- Bylu tu poštovní doručovateř. To ____ mi doručilu dopis.
- Komu mám předložit návrh? Předložte ho ____.
- Ten dárek není pro vás, je pro ____.
- Je letní učiteř. Bez ____ by neřlo otevřít letní řkolu.
- Bylu tam zlodějix! Vidělu jsem ____.
- Je přísnau učiteř, takže s ____ nejsou řerty.
- řkolní inspektoxi jsem nevidělu. Nic o ____ nevím.

Lekce 7 / procvičení

Doplňte zájmena 3. osoby jednotného čísla pátého r.:

- Bylu tu poštovní doručovatex. To onu mi doručilu dopis.
- Komu mám předložit návrh? Předložte ho jímu / jímu.
(po předložce začíná zájmeno „n“, bez předložky „j“; -í- i -i- je správně; nelze použít mí, protože by zde nepatřilo „mu“)
- Ten dárek není pro vás, je pro niho. (4. pád: správně je jen -i-)
- Je letní učitex. Bez ního by nešlo otevřít letní školu. (2. pád: správně je jen -í-)
- Bylu tam zlodějix! Vidělu jsem hy.
- Je přísnau učitex, takže s ním nejsou žerty.
- Školní inspektoxi jsem nevidělu. Nic o ním nevím.

Lekce 8: Oni/ony/...

V množném čísle se ve třetí osobě použije zájmeno „one“, které se ve všech ostatních pádech shoduje se zájmeny „oni“ a „ony“.

m. životný	pátý	ženský
To udělali oni !	To udělale one !	To udělaly ony !
...bez nichbez nichbez nich ...
...k nimk nimk nim ...
...

Lekce 8 / procvičení

*Doplňte zájmena 3. osoby **množného** čísla pátého r.: (na následujícím snímku bude řešení)*

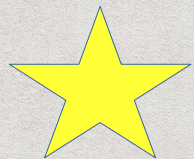
- Školy mají nové ředitexe. Ministerstvo školství ____ jmenovalo.
- Ano, známyje učitexe 21. století. Ta kniha je o ____.
- Saryje učitexe jsou dobryje. ____ to zvládnou.
- Dobryje učitexe jsou důležitýje. Bez ____ by byl prospěch žactva mizerný.
- Znevýhodněnyje studenxe to mají těžší. Pomáhejte ____.
- Pozor na přísné učitexe. Nejsou s ____ žerty.

Lekce 8 / procvičení

Doplňte zájmena 3. osoby **množného** čísla *pátého* r.:

- Školy mají nové ředitexe. Ministerstvo školství je jmenovalo.
- Ano, známyje učitexe 21. století. Ta kniha je o nich.
- Saryje učitexe jsou dobryje. One to zvládnou.
- Dobryje učitexe jsou důležitýje. Bez nich by byl prospěch žactva mizerný.
- Znevýhodněnyje studenxe to mají těžší. Pomáhejte jim.
- Pozor na přísné učitexe. Nejsou s nimi žerty.

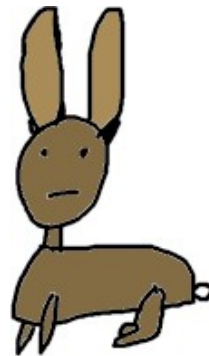

Blahopřeji!

absolvovali jste všechny začátečnické lekce
a dosáhli jste ve znalosti pátého rodu úrovně

začátečnick

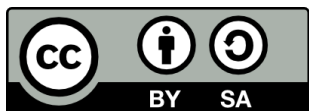

pro lepší zvládnutí pátého rodu však doporučuji v kurzu pokračovat

Copyright

Kurz pátého rodu

(c) 2021, 2022 Singularis <singularis@volny.cz>

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International

<<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.cs>>

Zdroj: <https://github.com/singularis-mzf/paty-rod/>